

1 TIMOTI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ovokirovu-ia Pol vaio ora Timoti oisoa kovopasi, oa iava Pol Timoti arureva Efesas urui iare, oiso ra voa toupaooro lotupa irara tauvapareve irapaoro voeapa (1 Ti 1:3).

Goruvira Timoti tavireva rera vosipaoro voeao asavira kuuvu irara tisa irara. Teapi oirao pie vovou irara vavagisi piepaive ora voea varaaro-ia kuuvu reoro. Ora auere tapo Timoti tavireva oiso ra riro oirao pie vovou irara vai reesireve lotupa kovo-ia pitupasa. Rirovira tavitavipai vo pasio aue iava lotupa kovo, ora aue iava voeao lotupa kovo-ia irapa irara.

1. Aviavi pie reoro-ia Pol reoroepa, 1:1-2.

2. Lotupa kovo iava rigatoroepa Pol oiso-ia, variri purapa pitupitu, ora irapa irara reesisa, ora kuuvu irara vo siposiporoaro vatavatapasa vara uvu arapa, lotupa riako vo pitupituroaro, ora lotu purapa pitupituro iava vara, 1:3–3:16.

3. Oreorovu vatereva Pol Timoti-pa rera vo vovouaro goru piepasa vo osa lotupa kovo-ia iraparo, 4:1–6:21.

1 ¹⁻² ^a Ragai-a Pol ragoa vo pasio rigatoavoi viipa Timoti viigoa goruvira rutu Kraiis oirao piepariveira. Oa iava oiso toupariveira, Ragai oviitoaaro rutu. Ragoa roporeva Pauto Kraiis Jisas-pa kovopasa. Rera raga Pauto ro ira vigei vorevira oureva vigei virivarioro ora rera iare, oiso ra Kraiis-re Jisas tuevira toupape. Uva variriparai Pautoa iare Aite ora Kraiis Jisas vigei reraaro Turaro, oiso ra viipa tauvaa ora siraopa vovou vatesi ora gavaure vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Oreorovu Rutu Kuuvu Reoro Veripape

³Vo osa ragai Masedonia Provins iare avaparaera, uva evoa oiso goruvira rutu vii taviava, ra evoa raga toupari Efesas-ia. Uva vorerivira ita oisi vii tavipaavoi, oiso ra voa raga evoa toupari. Eake iava? Uvare oearovu oearovu iava kuuvuara siposipopaivoi. Osa eisi vituaro iava

^a 1:2 Ap 16:1; 2 Ti 1:2

uvuipaei rutu ra voeare korupau vo reoropa evara. ^{4b} Oiso voea eveoa riro kuuvu irara tavipari, “Opeita vo siposiporo purapata vo rasio raga iava vara. Ora opeita aao irara oavisii vaivaisiaro vievieipata. Uvare vo reoro evara oara vituaro iava kaureo vovou karekepapeira lotupa irara iava. Viapau oiso ra vo siposiporo purapata vo rasio raga iava. Viapau. Uva vo reoro evara viapau oiso uvuipai visii vo rugooroaria kovopasa Pauto vo taraiaro soporepaoro visiipa. Viapau.” ^{5c} Ari ita, vao goru reo rutu voeapa vatepari, ra voea iava vovouisiro oaive torepe ora voeapa sirao vovou rutu puraoro. Uvare va vao-ia sirao vovou oa voeao-ia toupaveira oea torevoko vovouro rutu purapaveira, ora oa voeao-ia tapo toupaveira oea viapau oiso ora voea iava sopaura oaive sovopaoro oiso purapaaveira, “O ari touvira rutu vuri vovouro-a varao oara purapapeira.” Ora oa-a vao oa voeao-ia tapo toupaveira oea oiraopavira rutu oirao pie vovouro purapaveira. ⁶ Oearovu ora voea vo vovouroaro iava ora piro piepaaveira varao oirao pie vovouro kavupaoro. Osa iava voea iava rugorugooara riroirovira raga avapapeira akukupapa reoro raga-ia ora reopaoro. ^{7d} Uva oiso ruipa ragapaaveira ra oiso rutu toupaveira osa voeao oea Pauto vaaro iava reo goru siposipopaveira. Oa-a eva oa iava voea vo rugooroaro paipai ragapaveira vo reoro-ia roroiovira taraipa arapa, oara iava siposipopaveira osa viapau oiso vara-ia taraipaave.

⁸ Vigei taraipavioveira vao-ia, Reo goru vearo-a, vo osa torevokovira rutu vo taisi iava siposipopaveira. ⁹ Uva eisi osa iava uvui iraopaviei ra vearovira rutu taraipavio oaravu-ia reo goruro. Uvare viapau oiso voeapa vao reo goruro, oearoa torevoko vovouro purapaveira. Viapau. Ari voeapa oea vara gasipaveira, ora voeao oea vuri pitupituro rutu purapaveira, ora voeao oea viapau Pauto oirao piepaaveira, ora voeao oea viapau oiso lotupa ruipapaave, ora voeao oea viapau Tugoropato Uraurato vo vovouaropa ruipapaaveira, ora voeao oea aite irara oaive ora aako riako upopaveira ora oearovu rutu oirara upopaveira. ^{10e} Ora voeao tapo otopa irara, ora voeao oea ora oupa pitupituro vuri piepaaveira, ora voeao oea oearovu oirara kavirupaveira voea-ia monia oupasa, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaveira vo rara viapau vearopa reoro rutu purapaveira orekerovu oirao piepasa rutu. Ora voeao tapopa reo goruro toupaveira oea vuri pitupituro sirova utupaaveira, vo rara reasipaave oiraopa siposiporo rutu sirova utupa arapa, ¹¹ varao oara Vearo Siposipo rutu-ia toupaveira, vo siposipo oa Pauto ragaipa vatereva oisore ra va kosi piepaa. Ari ita, rera raga vo siposipo eva kosi piereva Pauto ro ira vaaro-a keraria oa aviaviava toupaveira. Ira raga-ia oiraopa roru rutu toupaveira.

^b 1:4 Ta 1:14; 1 Ti 6:4 ^c 1:5 Ro 13:8-14 ^d 1:7 Je 3:1; 1 Ti 6:4 ^e 1:10 Eks 21:16

Pol Ira Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Uvare Rerapa Siraoparoepa

^{12f} Vearo vaisi purapaavoi Krai Jisas-ia vigei reraaro Turaro. Ira ragai vatepareveira vo goruo vo kovo purapasa. Uva va-a vao oa iava vearo vaisi purapaavoi rera-ia, uvare ragai-ia raripaoro Krai vo kovo tovoreva ragai-ia oiso ra rerapa kovopaa. ^{13g} Ari ita, oiraopavira rutu voari tuariri vuri reoro rutu oisoa purapaa rera-ia Krai. Oa iava oisoa keripa vovouro rutu purapaa oirao pie vovou irara rutuva rera voeaaro. Ora oiso osa tapo oisoa rera vaisiaro tovipaa. Uva Pauto ragaipa siraoroepa vo rara viapau rera oirao piepaa vaaru vovouvira rutu toupaooro vuri vovouro rutu purapaooro rera-ia. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa iavirava ragai-ia kaviko vovou rutu purareva. Uva va iavirava ragai vo vovouaro tore pierveira rutu oirao pie vovou ora vao siraopa vovou vateoro. Ovovourea vigei-ia toupaveira vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio rutu.

^{15h} Uvare vo reo-a vao-ia oiraopa reo rutu oreoa-ia uvuipaai pitupaoro va oirao piepaive. Oreoa vao-ia oa oiso purapai, “Krai Jisas vararoepa vo rasio iare, oiso ra raiva purareve voeaopa vuri irara. Ra va iava vovevira voea kae pierve.” Ari ita, ragai-a vuritoavi rutu. Oiraopavira ragoa oearovu rutu-ia vuri irara oisoa putepaa vuriara rutu purapaooro. ¹⁶ⁱ Uva va-a eva oa iava oisi eisi Pauto ragai-ia vo sirao oiso karekereva. Osirao-a vao oa iavirava oisoa Krai Jisas ragai ate piepareva vaore tuepaoro ra ora ragai iava sopaua oaa vovevira poreira rera iare. Uvare oiso rutu oisoa toupaa, Rovopatoa rutu ragai vurito. Ra oearovupa voeao utupa irara oiso rutu ovoovovira toupaveira. Uvare ragai porereva ora rerapa ragaipa sirao irapaooro rutu. ^{17j} Ro Pauto Kataitoa raga ira viapau opesia vaiei, ira viapau uvuipaai ra rera kekepe ro ira orekerovu rutupa reiparoveira. Oa iava uvuipaviei ra rera vaisiaro kae piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Uvui Iraoparoepa Timoti Ra Kuuvu Siposiporo Pura Irara Torevokoreve

^{18k} Timoti oviiitoa oaa, vii vatepaavoi vo reo-ia riro goru reo rutu, oiso ra evoea riro kuuvu siposiporo pura irara torevokopari. Osa-a eisi osa purapaooro vo reo sirova utuparai profetato oa purarevorao vii iava voviri tuaririvi. Evo reoro-ia goruara rutu pitu irapari oara oiso rutu toupaveira osa upo purapara. Oara-ia uvuipauei ra vearovira rutu upoa purapari vuria vo goruaro tokooro. ^{19l} Osa iava eisi uvuipauei ra goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapari sisigarue vovou rutu iava. Ari ita, oearovu viapau oisoa oisi eisi piepaive, vo rara va eva sisigarue vovou rutu veripaive. Osa iava eisi oisoa ora voea vo vovouaro oirao

^f 1:12 1 Ko 15:10-11 ^g 1:13 Ap 9:4-5 ^h 1:15 Ro 1:15-18 ⁱ 1:16 Ef 2:7 ^j 1:17 Kl 1:15; Ro 11:36 ^k 1:18 1 Ti 4:14; 2 Ti 2:2-3 ^l 1:19 1 Ti 6:12

pieara vuri pie ovoipaive. ^{20m} Oiso osa aitereivu-a vaierevo evoea iava Haimenias ora Aleksanda. Aiterea tovoava Seten vavaearo iare, oisore ra voa taraia ouisi siraoa vo tavakaaro-ia. Ra oisi iavirava Jisas vaisiario takau arapa eakasi.

Oiso Osa Ragavira Uvuipaviei Ra Variripavio

2 ¹Oire uva vao-ia rovopa reo rutu vii tavi rovopaavo i ragai vaaro viipa vao variria vo pitupituario iava oiso-ia, ra vokiara rutu-ia variripau voeaopa oea voraro rutu toupaveira ora vigei tapopa. Uvuipauei ra Pauto akepari vaore, oiso ra voeao tauvapareve, vo osa vearo vaisi purapari Pautoa-ia vo tauva-ia vao oare variripau. ²ⁿ Uvuipaviei ra reipa irarapa variripavio ora voeao turaro irara oea vigeipa reipaaveira. Oa iava uvuipaai ra va-ia tauvaa oupaoro vearovira rutu vigei tokipaive. Osa iava uvuipaviei ra gavaurea-ia toupape ora vao kave vovou-ia, vo rara eisi vearo vovou rutu purapape Pautoa-pa avivikepaoro rutu, uvare vigeipa reiparoveira. ^{3o} Osa piepaoro eisi uvuipaviei ra Pauto roru piepape ro vigei Kae Piepatoaaro. ⁴Ari ita, ira ora rera vo ruipaaro sirova vao-ia oiso oirara vorevira ora rera iare oupareveira. Ora oiso ra oisi iavirava rera-ia taraipaave vao iava rera vo reoaro oiraopa rutu. ⁵⁻⁶Uvare oiso rutu-a rera raga ro-ia Kataito Pauto, ora ro-ia Kataito Krais Jisas Vuruvuru-iapato. Ro ira Pautoa-va vorevira oirara rutu agiagi pierewa va iavirava rera vo vovouaro. Vao-ia osa ora rera iava vasereva, oisore ra rera upoivora, vigei varaaro vuriara voriaro oureve evao parikou-ia. Ovuuta-a eva oa purareva oa torevokopai. Pauto oa purareva oisore ra va iava rera vo vovouaro oirao pierewe oirara rutu vorevira virivarioro. ⁷Oa-a eva vituario iava Pauto ragai siporeva oisore ra aposel kovo puraa, ora vo osa ratau tou irara tarai piea. Vo rara oisi eisi piepaoro vo siposipo kosi piepaa oirao pie vovou iava. Viapau oiso kuuvuparai. Viapau. Ari oiraopa rutu-a vao-ia ragai vo kovoaro iava.

^{8p} Uva oiso ruipaparai ra oirara rutu voeao voraro rutu variripaave, voeao oea Pauto vaaro oiraopa vovou sirova utupaaveira va purapaoro. Oea uvuipaai ra ora voea iava vavaeara oaive kae piepaoro variripaave, vo rara viapau kaureo vovouro vaiva toupaveira ora kasipu vovouro vai.

Reoara Vairopa Riakora

^{9q} Oiso ruipaparai tapo vao iava oiso-ia ra evairo ora vairo-ia vearo visivi kuvuara tovopaive vaopa, teapi ooritorovu rutu ora vairo-ia oruaro-ia tovopaive. Ora tapo vaopa, teapi rirovira rutu varao-ia aasipaave bisiaara oara-ia riropa moniro rutu vikipaveira vara-ia ora orito ragapasa.

^m 1:20 2 Ti 2:17, 4:14 ⁿ 2:2 Esr 6:10; Ro 13:1 ^o 2:3 Ro 12:2; 1 Ti 4:10; Ap 16:31
^p 2:8 Sam 134:2 ^q 2:9 1 Pi 3:3

Ora teapi orito ragapasa riropa moniro viki ragapaiveira vara-ia varao varoara. ¹⁰Viapau. Ari vao-a oiso-ia vosa vearo vovouro rutu purapaive vairo evairo, ra oisi iavirava oearovu vairo kekepaoro oiso purapaave, “Oiraopavira rutu lotupa riako taru vo riako.” ¹¹r Vosa lotupa riako vuurapa vaisi purapaive vo lotua-ia, ra uvui iraopaai kuuvaki visivi rutu toupai ve oearovivupa avivikepaoro. ¹²Ragai vo rugorugooaro oiso toupai voi, Riakora viapau uvui paai ra oirara taraipai ve oeapa reipaoro. Viapau. Ari evairo uvui paai ra kuuvaki visivi toupai ve avivikepaoro. ¹³s Eake iava? Uvare Pauto Adam pura rovoreva. Uva va isivaaro iava utupavira Iv purareva. ¹⁴t Oisi-a oiso osa ragavira rakoru viapau oiso Adam keakeaeva rera kove pieoro. Viapau. Ari riakova-a iria vo reo eva sirova utuopa koveoro, vo uvare oira-a riakova iria Pauto vaaro reo goru gasieva vao oa vatereva Pauto vaitereipa tapo. ¹⁵Uva Pauto vovovira iriai kae piereverea vo osa oiraopa vovou rutu pura roveve rera-ia. Vo rara torevokovira rutu kakae kavaupao, ora vo rara oearovu tauvapai ve voearo siraopa vovou purapaoro. Ora aue tapo vo osa ora airereipao vuri rugooro asavira, ra vearo rugoo raga-ia toupave. Osa iava eisi oiraopavira rutu Pauto oira vovovira ourevereera rara ora rera iare.

Voea Vo Rearo Lotupa Uvurupa Tokipa Irara

3 ¹u Vo reo-a vao oreoa-ia oiraopavira rutu oiso reoparai. Vosa irouto oiso vovouparao ra lotupa irara tuvetuvepareve, osa ita eisi vearopai. Uvare oisi eisi oiraopai vearo kovo. ²Ari ro ira lotupa irara sovara-ia reiparo, ira uvui paroi vosa viapau rera-ia vuri vovou vai toupai ve. Ora vosa kataiva ragava vatuava toupave. Ira uvui paroi ra ora airereiparo varao tokipaoro rutu ora rera iava varaua vo ruiparoaro. Vo rara vereopa vovou rutu torevoko purapave oearovupa ora rera vo kepaoro-ia voeoro koata piepaoro. Osa ita vearopai vo osa uvui paroi ra vearovira rutu oearovivu tarai piepareve. ³Vo rara viapau spakparo, ora kasipu vovouro purapave oearovivu upopasa. Ira uvui iraoparoi ra kave vovou rutu purapave ora kuuvaki tou. Vo rara viapau oiso riro rugorugooro vai rutu oupareve, oiso ra oisi iava rirovira rutu moni ouparao. ⁴v Oa iava uvui iraoparoi ra vearovira rutu ovii irara oaro toki iraopave voea torevokopaoro. Ra va iava rera vo reoroaro uvupaivora, oisi raga piepai ve osa rera. ⁵Vaopa vosa viapau oiso ovii irara piepareve oiso ra rerapa avivikepaave, uva apeisi ragavira-a oiso osa uvui paroi ra vearovira rutu lotupa irara tokipave, raa? Uvare voea tapo ita-a evoea Pauto ovii iraraaro. ⁶Ro ira airevi raga ora rera iava sopaua oaro porereve Turaro iare, ira viapau uvui paroi ra oirarapa reiparo. Eake iava? Auepa

^r 2:11 Jen 3:16 ^s 2:13 Jen 1:27; 1 Ko 11:8 ^t 2:14 Jen 3:6; 2 Ko 11:3

^u 3:1 Ap 11:30, 20:28-30 ^v 3:4 Ta 1:6

teapi ikauvira rutu ora rera vaisiaro rei piereve ora rera vo kovoarore rugoopaoro. Ira-a eera-ia Pauto uvuiparoi ra rera verareve rera vo vovouaro sirovava eva tavoko vovou oiso osa Seten piereva. ⁷ Oire uva viapau uvuiparoi ra lotupa kovo-ia pitupareve vo rara voea tapo lotu asa irara rera vaisiaro-ia viapau vearo vaisi purapaive. Ra oisi iava viapau oiso rerapa avivikepaave. Osa iava eisi uvuiparoi ra kovero vo rara oisi iavirava Seten vo kokaraaro rera iare kare piro.

Vo Toupai Vo Reo Voeaore Oea Lotupa Irarapa Irapaaveira

⁸ Voeao oea tauvapaaveira lotua vo kovoaro-ia oirarapa irapaoro, vo osa vearo vaisivira toupaooro evo kovo purapaive. Vo rara viapau rutu oiso uvuiapai ra voea keakea ragapaive voeapa reo vatepaoro vo rugorugooeiva. Ora vo rara viapau spakpaave, ora iirukopaave, ora voea raga-ia rugorugooapaoro. ⁹ Vo osa goruvira rutu oiraopa reo rutu-ia pitupaive vao oa-a oirao piea vo vovouaro rutu vituaro. Uvare viapau uvuiapai ra vuri rugorugooa toupave. Ari vao ragava roroio vovou. ¹⁰ Uvuiapai ra voea evoea kovopa irara vo pitupituroaro siitue rovopari rutu. Oire vosa vearovira rutu kovopaive, oa iava uvuiapai ra oisi kovopaive vearovira. Ra voea reesipari oiso, Tauvapa irara-a voeao-ia. ¹¹ Ora evairo tauvapa riako airoa tapo uvui irapaapai ra oisi vearo vovouro rutu purapaive. Aue iava rara viapau rirovira reo rovopaave oearovivu toga ragapaoro oreorovu-ia kuuvuara. Ora vo rara viapau rirovira rutu ukaiopaave goruara-ia. Ora uvui irapaapai ra goruvira rutu kovopaive. ¹² Vosa irouto ro ira tauvaparoro lotua-ia, ira uvui irapaaroi ra kataiva rutuva vatuava toupave. Ora ovii irara oaro tapo ora aao irara vearovira rutu tokipareve tapo. ¹³ Voeao tauvapa irara oea vearo kovo purapaive vo lotua, oea vearo vaisi ouiverea taru oearovu ruvara iava vovio utupaua. Osa vituaro iava tuuvu vovouvira rutu oearovu vearovira rutu tavitaviiverea va iava vao Krai Jisas-ia raripa vovou.

Pauto Vo Reoaro Rutu Vituaro Iava

¹⁴ Oiraopavira rutu uvare ragai oiso ruipaparai ra vii kekea rara. Va vao oare rugoopaoro vo rigato puraavoi viipa. ¹⁵ Ari vosa oavu avu vai ragaire korupere, ra oisi iava viapau ikauvira vii iare uriora, uva uvuiapai ra ragai vo rugooaro ouoro vearovira vo pasio vieiri. Uvare oiso ruipaparai rutu ra tarai vo pitupitu-ia vao-ia oa purapapeira lotua-ia, vao lotua Pauto vaaro ro Pauaka Tootooto rutu. Ro Pauto kukuuvu tuuta rutu ora vitui rutu vaopa oiraopa reo rutu vituaro. ¹⁶ Iu, uvare apovivira rutu toupai Pauto vo vovouaro, vo osa va-ia taraisa ruipapavio.

^w 3:7 1 Te 4:9-12; 1 Ko 5:12; 2 Ti 2:26 ^x 3:8 Ap 6:1-8 ^y 3:9 1 Ti 1:19 ^z 3:11 2 Ti 3:3; Ta 2:3 ^a 3:16 Ais 7:14, 9:6-7; Jo 1:1-14; Ap 1:10-11

Ari oiraopavira va kareke piesa oiravira karekeroepa.
 Oa iava Tugoropato Uraurato rera vo vovouaro torevokoa rutu oirao pievira karekereva.
 Ora vo osa purapurapa irara voeao ensel rera kekeiva.
 Ora vo osa oearovu rera iava siposipoiva voraro rutu vo rasio-ia.
 Oa vituaro iava riro irara rera oirao pieiva.
 Oa iava Pauto vorevira rera ipa piereva vuvuiua iare.

Riro Kuuvu Irara Iava Vo Reo

4 ^{1b} Ari ita, roroiövira rutu Tugoropato Uraurato oiso taviparoveira, Utupaua oearovu oirao pie vovouro oaive kavupaiverea. Vo osa ora voea iava sopaura oaive porepaive kuuvu urauraro sirova utupasa voeao Seten voeaaro. Vo osa tugara vo siposiporoaro uvupaive vara purapasa voeapa kovopaoro. ² Voeao iava riro kuuvu irara osiposiporoa kosipa piroveira voea oea viapau vuri vovouro sovopaiveira ora voea iava sopaura-ia. Vao iava uvare voea iava sopaura rutu tupapa piroveira. ^{3c} Oea oiso voea tarai piepaiveira oiso purapaoro, “Viapau oiso vearopai ora oua. Ora oaravu tapopa aioara oara voeapa tugoropapeira. Oa iava viapau uvuipaai oearovu vara aiopasa.” Ari ita, oiraopavira rutu varao-ia aioara rutu Pauto oara rutu pura rovoreva vaore, oiso ra oirara vara oupaive aiopasa rera-ia vuurapa vaisi pura rovopaoro. Oire va iava vara taru aiopaive voeao oea Pauto oirao piepaive oiraopavira rutu rera vo vovouaro-ia tarai rovopaoro. ^{4d} Orekerovu rutu Pauto vearovira rutu karekereva. Oa iava viapau irai uvuiparoi ra vara iava oaioi veripareve varao. Viapau. Ari uvuiparoi ra vara rutu oupaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapareve vara iavirava. ⁵ Eake iava? Uvare Pauto vara rutu karureva, oisore ra vigei vara rutu oupape. Ra va iava rerare variripavio rera vo reoaro-ia vaivaisipaoro variria-ia.

Vo Timoti Iava Toupai Uva Uvui Iraoparoi Ra Vearovira Rutu Oiso Toupareve, Vearoto Kraisa-pa Kovopato

⁶ Ari ita, vosa eisi lotupa irara tarai piepari evo reoreo-ia rugorugoopaoro, oa iava uvuipauei ra oiso rutu toupai, Vearotoa rutu vii Kraisa Jisas-pa kovopato. Uvare oirao piea rutu iava vo reo-ia ora torevoko vovou rutu purapa, oarea rutu uvuipai ra vii-ia torevoko vovou riro piepaive va kova piepaoro. ^{7e} Uva viapau oiso uvuipauei ra evo reoro uvupari kuuvuara, oara viapau oiso Pautoa iava siposipopaiveira. Viapau rutu. Ari uvuipauei ra varapa ora airerei iraopau. Oa iava vii iava sopaua uvuipai ra gorupape rutu Pautoa raga vo pitupituaro iavirava. ⁸ Ari ita,

^b 4:1 Mt 24:4-8; 1 Jo 2:18-29 ^c 4:3 1 Ko 7:28; Hi 13:4; Jen 1:29 ^d 4:4 Ro 14:14

^e 4:7 2 Ti 2:16; Hi 5:14

vigei ora vigei iava varaura tokipaoro rorupapeira oisi eisi piepaoro. Uva va-a eva oa-ia riroa rutu rorua oupapeira, vo rara vearovira rutu ora vigei iava sopaura airereipape. Eake iava? Uvare eisi iava Oiraopa Tootoo rutu oupere rara vo vokio ora voari utupaua. ⁹Oreoa-a eva oa oiraopa reo rutu. Oa-ia uvuipai oirara rutu goruvira rutu pitupaoro va oirao piepaive. ^{10f} Oa-a eva vituaro iava kasivarivira rutu kovopapeira. Uvare Pautoa-ia raripapeira ro ira pauakavira rutu tootooparoveira. Ira raga ita ro kataito ira taru oirara kae piereverea. Oiraopavira rutu ita, uvare rera raga ira vigei virivaripareveira vigoa rera oirao piepapeira.

¹¹ Goruvira rutu tarai piea purapari varao-ia. ¹² Opeita ariipau ora vii raga vo rara oearovu oiso purapaave viire, “Easi viovokotoa raga eera.” Viapau rutu. Uvare vii raga uvuipaei ra voeaopa riro oirao pie vovou irara ovoovoa purapari vearopa reoro rutu purapaoro, ora vearopa vovou, ora vereopa vovou. Ora vo osa tapo riro goruvira rutu rari vovou rutu purapari ora sisigarue rugorugooro rutu roroioara. ¹³ Ragaire tuepaoro rirovira rutu siposipoara Tugoropa Vuku iava vieipari lotupa irarapa siposipopaoro, ora voea tarai piepari. ^{14s} Ora oiso ra opeita vo vatevatea eva ropi ragapari Tugoropato Uraurato oa viipa vatereva. Oa-a eva oa-ia vii iava ravaa reo puraiva. Oa iava reipa irara rutu vii ariaraoro ora voea iava vavaeara tovoiva vii viraakooro. ¹⁵ Uva vatatopovira rutu vo pitupituro evara puraparivere vaore, osa oearovu vii siituepaoro oiso purapaavere, “O ita, vearovira. Uvare rera vaaro oirao pie vovou kovapai.” ^{16h} Ra airereivira rutu ora tokipauvere vearovira rutu oearovu tarai piepaoro. Ra opeita raveravepauvere vearopa kovoro purapaoro, uvare vara-a evara oara iavirava uvuipau ra virivaripau, ora voea oea vii vo reoaro uvupaiveira.

Vearo Vovou Vao Oirara Rutu Torevokopa

5 ¹ⁱ Opeita kasipuvira iravivu avukato vo vovouaro torevokori. Viapau. Ari uvuipau ra vearovira rugoopaoro oiso-ia rera kave visivi torevokori oiso osa aiteara rutu piepariveira. Ora viovoko irara tapo oisi eisi piepari oiso osa araoko irara oara rutu piepariveira. ² Ora avuka riakovi tapo oisi eisi piepari vairo torevokopaoro airoa ita oiso toupai, Vii aako riakoaro. Ora tavauru riako tapo oisi eisi torevokopari airoa ita oiso toupai, Vii taataa riakoaro evairo, vo rara vearo rugorugooro raga purapari vairo-ia.

Raroe Riako Iava Vo Reo Vairo Airoa Arova Vatua Irara Kopiiapaaveira

³ Vearo vovou rutu purapari vairovipa vairo airoa oiraopavira rutu raroevira raga toupaveira. Vao iava rara viapau rutu oearoi vairo

^f 4:10 1 Ko 4:11; 1 Ti 2:4; Ap 16:31 ^s 4:14 2 Ti 1:6; 1 Ti 1:18 ^h 4:16 Ap 20:18; Jos 1:1-9
ⁱ 5:1 Lev 19:32

tokipaive. ⁴ Ari ita, vosa ovii kakaero vai toupave ora avu kakaero vai, okakaeroa ita evoea uvuipaai ra vearovira rutu vereopa vovouva oira tokipaive. Oa-ia uvuipaai ra vo tokiro tuuive otokiroa oiso pura rovopaive vairo evairo voea-ia. Eake iava? Uvare vo pitupitu-a eva oa-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive. ^{5j} O raroeva riakova iria viapau tauvapaive irai, iria-a eira kataivira raga tupaoro Pauto oirao piepaiveira rutu, vo rara vokiara rutu-ia Pauto akepaive variripaoro, oiso ra oira tauvapaive. ^{6k} Ari ita, vosa iriai raroeva vai ora iriai raga vo ruipaoro sirova utuo vuria vai puraoro, ra va iava oiso rutu toupave, Kopiiva rutu oira eira va iava eva oira vaoro vuria. ⁷ Voea rutupa uvui iraopau ei ra goru reo rutu vatepari. Osa iava uvuipaai vuriara oaive eakapaive. Oa iava oearovu viapau uvuipaai ra reora vai-ia voea togapaive. ^{8l} Oire vosa irai viapau oiso vearovira rutu ora irai sara irara vaiaro tokipave ora aao irara vaiaro, ira ita-a eera ira oirao piepa pitupiture isivapaiveira. Vao oa iava rera vaoro vuria voea vo vuriroaro-ia putepaiveira rutu oirao pie vovou asa irara.

Vo Toupai Raroe Riako Iava Airoa Lotupa Kovo Purapaive

^{9-10m} Vosa oisi raga raroevira toupave vo rara kataitao raga vatuato oira reraoro, oire oisi touevora, oearovu oiso oirare purapaave, “Iria o vereopa vovouro rutu vearovira purapaiveira.” Ora vosa vearovira rutu kakae vure airereivira riro piepaiveira, ora oearovivu aapaapaupa iraravi rutu koata pie ragapaiveira ora oira vo kepaoro iare. Ora vosa oearovu Pauto voeaoro kokotoaro sisupaive. Ora vosa voearovio tauvapaive oearoa tavaka vo siraoaro vavataoro kaepaiveira, ora okovorovu rutu vearovira purapaive. Vosa oirare katai vatara tau (60) ivaro rutu puteve, osa iava uvuipaai ra oira vaisiara rigatori airorovu vaisiara iare raro riakoro. Osa iava lotupa irara uvuipaai ra vairo rutu tokipaive.

¹¹ Ari ita, viapau oiso ra vairo vaisiara tapo rigatopari airoroa viapau oiso avukapaave. Uvare evairo uvuipaai ra ora vairo vo ruiparoaro sirova utupaave vorevira oira oupaoro. Osa iava pasi uvuipaai vai ra vorevira Krais-re isivapaave. ¹² Osa eisi piepaoro vao reo goru gasipaiveira oa oisoa pura rovopaive oiso purapaoro, “Krais vairoaro vigei.” ¹³ⁿ Vairo raro riako airoa viapau avukapaave, airoa uvuipaai vai pasi ra opitupiturovu oaive purapaive vo vuutarovio pute pie ragapaoro viripaive okeparovu iare. Ora opitupiturovu vai tapo oara vai-ia uvuipaai ra vara purapaive, vo osa vo vovouro sirova utu ragapaave siposipoara purapaoro kiuvu reoro raga iava. Varao iava vara oupaoro oara viapau torevokopapeira oiso ra vara iava reoreopaave. ^{14o} Osa-a eisi osa ragavira

^j 5:5 1 Ko 7:32; Lu 2:37 ^k 5:6 Je 5:5 ^l 5:8 Mt 15:1-9; Ga 6:10; Ta 1:16

^m 5:10 Ap 9:36-43, 16:15 ⁿ 5:13 2 Te 3:11; Ta 1:11 ^o 5:14 1 Ko 7:9; Ta 2:5

ragai vairore raroe riako rugooperai airoa viapau avukapaaveira. Airoapa vearopai vosa vorevira oira oupaave. Ra va iava kakae kavaupaoro vo kakaero vearovira tokipaive ora vairo sara irara tapo. Vosa oisi eisi piepaive, ra oisi iava vigeiva keripa irara viapau oiso vigei-ia vao oirao pie vovou irara ora reopaave vuri reoro vai-ia. ¹⁵ Oiraopavira rutu, uvare airovu evairo iava raroe riakoro Krai-re isivapaoro Seten sirova utupaaveira. ¹⁶ Oire vosa irouva o riro oirao pieva rutu iria uvuipaori ra vairo oira sara riakoaro raroe riako tokipaive. Osa iava viapau uvuipaori ra lotupa irara arepaave oisore ra vairo tokipaive. Viapau. Eake iava? Uvare lotupa irara vairoro tokipaiveira raroe riakoro airoroa viapau oearoi vairo tokipasa.

Vo Reoreo Lotuapa Reipa Irarare

¹⁷ ^p Voeao oea lotua-ia reipaaveira oeavi-ia uvui iraopatai ra vearovira voeapa tauvaa vateta. Ari ita, evoea oea siposipopaveira visiipa ora visii tarai piepaiveira, osa iava uvuipatai ra voeavipa veoro vovou rutu purapata pute pievira rutu. ¹⁸ ^q Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapaveira,

‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasiapaoro uvuipaai ra veoro takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro. Uvare voriaivi ovoiaro-a vo karepa.’

Ora vo reo tapo oa-ia oiso purapai,

‘Torevokopai kovopatoapa vori ousa evo kovo-ia rera vaoro.’

¹⁹ ^r Ari ita, vosa irai kataitoavi vai oreoi-ia lotua-ia reipato toga ragapaveve, ra opeita rera vo reoro uvupari, vaopa vo osa viapau aiterei opevai rera sirova toupave rera vo reoro oirao piepaoro va vavata piepaive. ²⁰ ^s Voearo oearoa lotua-ia reipaoro vuria puraive, oa iava uvuipauei ra voea torevokori oirara rutu osireiaro-ia. Osa iava uvuipaai ra voea kekeoro uririave. Ra viapau irai voea iava lotupa irara vuria vai purapaveve.

²¹ Ragai-a vao oiso vo reo-ia vii tavipaavoi Pauto osireiaro-ia ora voeao rera voeaoro oiso-ia, Krai Jisas-a ro ora purapurapa irara ensel. Uva oiso goruvira rutu vii tavipaavoi ra vo reo sirova utuu rutu ragai vaoro oa purapaavoi, oiso ra voea rutu areiivira rutu torevokori vearovira. ²² ^t Ra opeita vagevagevira ora vii iava vavaea tovopari oearovu-ia voearo reesipaoro, oearoa oiso vovoupaave ra Turaro vo kovoaro purapaive. Ora opeita voearo tapo ora tavosipau oearoa vuri vovouro purapaiveira. Viapau. Ari uvui iraopauei ra ora vii iava sopaua airereipari rutu vava vao oiso, teapi vuria vai purari.

^p 5:17 1 Ko 9:6-14 ^q 5:18 Diu 25:4 ^r 5:19 Mt 18:15-20 ^s 5:20 Ga 2:11-14

^t 5:22 Ap 6:6; 2 Ti 1:6; Ef 5:11

²³Opeita uuukoara raga-ia ukaiopau upiapaoro. Ari uvuipauie ra gare visivi raga wain ovi iava ukaiou ora vii iava kovuto ruvarupaoro. Aue iava uvare kovuto viire upiaparoveira.

²⁴Taraipauie oearovu poeravira rutu vuriara purapaiveira, ovovouroa-ia evara viapau uvuipai ra vataupape. Osa raga piepaoro vo rutu rekasiperea Ovoioapa Voki-ia uva taru ora voea varaaro voriaro ouiverea vuriara. Vo osa voearo oearovu vatauvira oaravu vuriara purapaiveira. Osa iava viapau ikaupavira voea varaaro-ia vuriara taraipavioveira. ²⁵Uva oisi raga ita oiso osa vearopa kovoro viaevira karekepapeira. Ora vo kovoro garepa kovorovi oisivi vearo pieara ita oara tapo viapau oiso uvuipai ra vataupape.

Akuku Kovo Irara Iava Vo Reo

6 ¹ Voeao oirao pie vovou irara oea vori ou asavira kovo ragapaiveira oea uvuipai ra vearo vovou rutu pura iraopaive voearo-ia oearoa voeapa reipaaveira oisopa, teapi oearoi vuri reoro vai purapaive Pauto vaisiaro-ia ora vigei vo taraiaro.

² Oearovu voeao oirao pie vovou irara oearoa akukuvira kovo ragapaiveira voearopa oearovu riro oirao pie vovou irara rutu, uva voea evoea viapau uvuipai ra oiso rugoopaave, Rera ro araokotoa oaa raga ita. Uva viapau uvuiparai ra rera uvupaa. Ari ita, viapau rutu torevokopai oisi eisi rugoopaoro. Ari eisi ragavira uvuipai ra kovo iraopaive pute pievira voeapa araoko irara oaive. Uvare voea ita oea oirao pie vovou irara tauvapaiveira.

Riroara Rutu Orekerovu Oupa Pitupitu Iava

Oire vii Timoti, vo reoro iava siposipo iraopari oearovu tarai pieoro vara-ia. ³ Ari vosa irai osivu ragavira siposiporeve voea tarai pieoro, ro ira viapau vo reo vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaaro viapau oirao piepareve rutu. Ro ira orugoovu raga oureve vao oa-ia uvuipavie ra Pauto roru piepape, osa viapau oiraopa rugooa, ⁴ira-a eera ira ora rera raga vaisiaro kae piepareveira oiso purapaoro, “Riro taraito-a rutu ragai.” Ira-ia viapau taraia vaiei eera. Ira oiso ruipa ragaparoveira ra oearovuva kaureoparo vo reoro rutu vituarore taraa ragapaoro. Opitupitua-a eva vuria oa-ia riiriipa vovou ora upo purapa vovou oarea karekepapeira. Oupoa-ia oearovu ora tovipaaveira ora vaisi ragapaoro oiso, “Visii vao vuriara purapa irara.” ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava ora kaureopaoro ora kasipupaaveira voea raga voeao oea vo rugorugooroaro vavagisivira toupaveira, uvare oiraopa reo ruture oisoa isivapaave. Oa iava oiso rugoopaaveira, Easi uvuipavie ra lotupa vovou purapape. Oa iava uvuipavie ra riroara vai rutu orekerovi vearopara vai oupape ora vigeipa.

^u 6:1 Ta 2:9; 1 Pi 2:18 ^v 6:2 Ga 3:28; Fm 16; 1 Ti 4:11 ^w 6:3 1 Ko 8:1-3

^{6x} Oiraopavira rutu, vosa iroto ro ira Pauto vo rearo rutu sirova utuparo, ira uvuiparoi ra rorupareve rutu varao-ia oara oupare Pauto ruvara-ia. Vo rara ora rera iava sopaua-ia tarai rovoroo oiso, Oaravia ita varao uvuipai Pauto oara ragaipa vatepareveira. ^{7y} Vosa kavaupavioveira, uva orekerovu avu vaiva-a, raa? Viapau. Vosa ita kopiipavioveira, uva orekerovu avu vai kaepaoro avapavioveira, raa? Viapau. ⁸ Ari ita, vosa vo rasio-ia toupapeira, uva varavio raga vigeiva uvuipapeira aioara ora varoara. ⁹ Ari voeao oea rirovira rutu orekerovu guru ruipapaaveira ora voeapa, oea-a evoea ikauvira rutu kovapeaveira kokarapa vovou. Oeare oisoa Seten kuverava tovopareve voea kuverapasa. Ra va iava rera vo vovouaro raga sirova utupaave vao vuria. Uva va-a eva oa oirara iava sopaura vuri piepaiveira. Ra va iava kove ovoipaave opesipasa. ^{10z} Aa vo vovouo-a va eva vuri vovou vituaro? Vao raga ita aia oa oirara vuri piepaiveira, moni ou ruipa. Ari ita, oearovu vorevira oirao pie vovou iava porepaa viroveira moni oupa pitupitu raga sirova utupaoro. Uva va-a eva oa-ia uvuipaai ra otavakarovu rutu oupaive ora voea iava sopaura-ia.

Uvui Iraopauei Ra Goruvira Rutu Tootoo Ovoi Rutu-ia Pitu Iraopari

¹¹ Uva vii-a Pauto reraaro. Oa iava uvuipauei ra evo pitupituro vatavata iraopari vara pura arapa. Uva uvuipauei ra Pauto vo rugooaro-ia pitupaoro kasivarivira rutu varao pura iraopari torevoko rugoo rutu iava, ora oirao pie vovou, ora siraopa vovou, ora kave vovou, ora tapo vo osa goruvira rutu torepau Pauto vo vovouaro sirova utupaoro. ^{12a} Goruvira rutu paupaua purari, ra orekerovu-ia vuriara pute iraori. Uvare va-a eva vii vo oirao piearo oa iavirava uvuipauei ra ora vii vo voriaro ouri vao pute pie moni oa oiso rutu toupai, Tootoo Ovoi. Eake iava? Uvare Pauto vii roporevora, oisore ra va vao Tootoo Ovoi ouri. Vao oa iava oiraopavira rutu tavitaviuepa va iava eva vii vaaro raria. Oa-ia oearovu riro irara va-ia taraipaaepa. ^{13b} Oire uva oiso riro goruvira rutu viire puraparai waitere Pauto vaio osireiario-ia ora ro Jisas Krai, uvare rera raga Pauto orekerovu rutu tootooara vituaro. Ora Jisas uvare Pontias Pailat osireiario-ia aviavi pievira Pautoa iava tavitaviroepa. ¹⁴ Uva oiso va iava vao vii tavitavipaavoit waiterei osireoaro-ia oiso, Goruvira rutu Pauto vo vovouaro sirova utupau ora airereipaoro. Teapi vuri vaisi puraive oearovu vii-ia. Ra oisi raga toupai vo vokie-ia rekasipasa ovokia-ia vigei reraaro Turaro Jisas Krai voreroverea. ^{15c} Pautoa raga-a ira torevokovira ora rera vo vovouaro sirova vo voki eva karekereverea. Uvare Kataitoa raga Reitoa rutu ira oearovu rutupa reiparoi king irara voeao voraro rutu. Ora oearovu rutupa turaro irara reiparoi voeoro voraro rutu. ^{16d} Ira viapau opesia vai, uvare

^x 6:6 Fl 4:10-19 ^y 6:7 Jop 1:21; Sam 49:16-20 ^z 6:10 1 Ti 3:3; Je 5:19

^a 6:12 1 Ko 9:25-26 ^b 6:13 Jo 18:37 ^c 6:15 Re 17:14, 19:16 ^d 6:16 1 Ti 1:17; Jo 1:18; Ef 3:21

tootoovira toupaveira rera vaaro-ia keraria ovusa roropaive. Oa aviaviaro eva uvuipai ra ro aau pieve ira voavire tutuu pieveve. Ari ita, viapau oiso irai rera kekereva. Osa raga ita viapau irai rera kekerevere. Rei vaisitua rutu. Ira vo goruaro-ia viapau uvuipai oavu avu vai puteve. Osa raga toupaveira. Ovoiei.

Vo Reoa Vao Voeaore Oea Riroara Rutu Orekerovuva Toupaveira

^{17e} Uvuipaei rutu ra voearo oearoa riroaro rutuva orekerovu toupaveira tavitaviri vaopa, teapi ora voea vaisiara raga rei piepaive vara iavirava evara vova rasitua-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra vara raga-ia raripaave oara opesiperea. Ari uvui iraopaai ra Pautoa-ia rari iraopaoro rera oirao piepaive rutu, ro ira vigeipa riroara rutu vatepareveira. Osa iava uvuipaviei ra vara-ia rorupape. ^{18f} Oiso voea taviri, “Vearo kovo purapata. Opeita iirukopata. Ari uvuipatai ra paaropa vovou rutu vatevatea vereopa vovou purapata.” ¹⁹ Osa piepaoro eisi uvuipaai ra vearoa voria gurupaive vao ovoria ouiverea rara voviri utupaua. Vo uva oiso Tootoo Ovoi ouive vao Oiraopa Tootoo rutu.

Uvuipaei Ra Ora Vii Vo Kovoaro-ia Siitue Pievira Rutu Uutupau

^{20g} Timoti, vearovira rutu vo kovoro oriru iraopari Pauto viipa oara vatereva. Vaopa uvare oearovu rirovira rutu reoreo ragapaaveira orekerovu iava, ovusa viapau rugorugopaave Pautoa-re. Ari oearovu oreorovu rutu riroara pura ragapaaveira akukuvira raga varao raga iava vo rasio-ia. Oa iava oisi vo reoreo oiso purapaaveira, “Riroa taraia toupavoi oreoa-ia vao-ia.” Vo osa viapau. Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso uvuipaei ra voea tapo ora tavosipau evoea oea eisi piepaiveira. ²¹ Eake iava? Uvare oearovu ora vaisi oaive raga oisoa rei piepaive oiso purapaoro, “Riro tarai irara igei.” Oa-a eva oa-ia oisoa Pauto oirao piepa vovoure ovaupaave.

Ragai-a vao visii rutupa variriparai Pautoa iare ra visii-ia vereopa vovou rutu purareve visii tauvapaoro.

Eisivi raga osa vo pasio puraavoi viipa.

Ragai-a vao, Pol.

^e 6:17 Ekl 5:18-20; Sam 62:10; Lu 12:20-21 ^f 6:18 1 Ti 5:10; Ro 12:8, 13

^g 6:20 2 Ti 1:14, 2:16